

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Κείμενο

Πεφυκέναι γάρ δή φασι τὸ μὲν ἀγαθόν, τὸ δὲ ἀδικεῖσθαι κακόν, πλέονι δὲ κακῷ ὑπερβάλλειν τὸ ἀδικεῖσθαι ἢ τὸ ἀδικεῖν, ὥστ' ἐπειδὰν ἀλλήλους τε καὶ ἀδικῶνται καὶ ἀμφοτέρων γεύονται, τοῖς μὴ δυναμένοις τὸ μὲν ἐκφεύγειν τὸ δὲ αἰρεῖν δοκεῖ λυσιτελεῖν ξυνθέσθαι ἀλλήλοις μὴτ' ἀδικεῖν μὴτ' ἀδικεῖσθαι· καὶ ἐντεῦθεν δὴ ἄρξασθαι νόμους τίθεσθαι καὶ ξυνθήκας αὐτῶν, καὶ ὀνομάσαι τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπίταγμα νόμιμόν τε καὶ δίκαιον, καὶ εἶναι δὴ διδῶν δίκην, τοῦ δὲ κακίστου, ἐὰν ἀδικούμενος τιμωρεῖσθαι ἀδύνατος ᾖ, τὸ δὲ δίκαιον ἐν μέσῳ ὃν τούτων ἀμφοτέρων ἀγαπᾶσθαι οὐχ ὡς ἀγαθόν, ἀλλ' ὡς ἀρρωστίᾳ τοῦ ἀδικεῖν τιμώμενον· ἐπεὶ τὸν δυνάμενον αὐτὸ ποιεῖν καὶ ὡς ἀληθῶς ἄνδρα οὐδ' ἂν ἐνί ποτε ξυνθέσθαι τὸ μὴτε ἀδικεῖν μὴτε ἀδικεῖσθαι· μαίνεσθαι γὰρ ἂν. ἢ μὲν οὖν δὴ φύσις δικαιοσύνης, ὃ Σώκρατες αὕτη τε καὶ τοιαύτη, καὶ ἐξ' ὧν πέφυκε τοιαῦτα, ὡς ὁ λόγος.

Πλάτωνα Πολιτεία Β' 358e – 359b

B. Παρατηρήσεις

1. Να μεταφράσετε το παραπάνω απόσπασμα.

2. Να γράψετε τους παρακάτω γραμματικούς τύπους:

ἦ:	γ' ενικό οριστικής μέλλοντα
λυσιτελεῖν:	β' ενικό προστακτικής ενεστώτα
ἄρξασθαι:	απαρέμφατο παρακείμενου μέσης φωνής
μαίνεσθαι:	απαρέμφατο μέλλοντα
πέφυκεν:	απαρέμφατο αόριστου β'
γένεσιν:	δοτική πληθυντικού
ἀληθῶς:	επίρρημα στον υπερθετικό
ἐπίταγμα:	δοτική ενικού
αὕτη:	γενική πληθυντικού στο ίδιο γένος
ἄνδρα:	κλητική ενικού

3. α) «ἐπεὶ τὸν δυνάμενον αὐτὸ ποιεῖν καὶ ὡς ἀληθῶς ἄνδρα οὐδ' ἂν ἐνί ποτε ξυνθέσθαι τὸ μὴτε ἀδικεῖν μὴτε ἀδικεῖσθαι (φασί)»: Να μετατραπεί ο πλάγιος λόγος σε ευθύ

β) «τοῖς μὴ δυναμένοις»: Να αναλυθεῖ η μετοχή σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ισχυρίζονται, δηλαδή, ὅτι το να αδικεῖ κανεὶς ἔχει γίνεαι ἀπὸ τὴ φύση τοῦ καλοῦ, ἐνῶ το να αδικεῖται κακὸ, καὶ το να αδικεῖται κάποιος ὑπερτερεῖ ὡς πρὸς το περισσότερο κακὸ παρὰ ἀπὸ το να αδικεῖ ὡς πρὸς το ἀγαθὸ· ἐπομένως, ὅταν τυχόν καὶ αδικοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ αδικοῦνται καὶ δοκιμάζουσι καὶ τα δύο, φαίνεται καλὸ σ' αὐτοὺς ποῦ τυχόν δεν μποροῦν ἀφενὸς το ἕνα να ἀποφύγουσι ἀφετέρου το ἄλλο να διαλέξουσι, ὅτι ὠφελεῖ να συμφωνήσουσι μεταξύ τοῦς μὴτε να αδικοῦν μὴτε να αδικοῦνται· καὶ ἀπὸ αὐτὸ το σημεῖο, λοιπὸν, ἰσχυρίζονται ὅτι ἄρχισαν να θεσπίζουσι νόμους καὶ συμφωνίες γι' αὐτοὺς, καὶ ὅτι ὀνόμασαν αὐτὸ ποῦ διατάζει ὁ νόμος καὶ νόμιμο καὶ δίκαιο, καὶ ὅτι εἶναι, μάλιστα, αὕτη καὶ ἡ γέννησι καὶ ἡ οὐσία τῆς δικαιοσύνης, ἡ ποῖα εἶναι ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ μία σ' αὐτὸ ποῦ

είναι άριστο, εάν τιμωρείται κάποιος, αν και αδικεί, από την άλλη σ' αυτό που είναι το χειρότερο, εάν δεν τιμωρείται κάποιος, αν και αδικεί, και ότι το δίκαιο το οποίο βρίσκεται ανάμεσα σ' αυτά τα δύο αγαπιέται όχι σαν να ήταν αγαθό, αλλά επειδή τάχα εκτιμάται σαν να ήταν αδυναμία του να αδικεί κάποιος· επειδή αυτός που μπορεί να κάνει το ίδιο και πράγματι είναι άνδρας, ισχυρίζονται ότι δε θα συμφωνούσε ποτέ με κανέναν μήτε στο να αδικεί μήτε στο να αδικείται· γιατί θα μπορούσε να τρελαθεί. Η φύση, λοιπόν, της δικαιοσύνης, Σωκράτη, είναι και αυτή και τέτοιου είδους, και αυτά, από τα οποία έχει γεννηθεί, είναι τέτοια, όπως λένε.

2.

ἦ:	ἔσται
λυσιτελεῖν:	λυσιπέλει
ἄρξασθαι:	ἤρχθαι
μαίνεσθαι:	μανεῖσθαι
πέφυκεν:	φῦναι
γένεσιν:	γενέσεσι(ν)
ἀληθῶς:	ἀληθέστατον
ἐπίταγμα:	ἐπιτάγματι
αὕτη:	τούτων
ἄνδρα:	ἄνερ

3. α) ἐπεὶ ὁ δυνάμενος αὐτὸ ποιεῖν καὶ ὡς ἀληθῶς ἀνὴρ οὐδ' ἂν ἐνὶ ποτε ξυνέθετο τὸ μήτε ἀδικεῖν μήτε ἀδικεῖσθαι.
β) (τούτοις) οἱ ἂν μὴ δύνωνται

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Αριστοτέλους, Πολιτικά Γ1, 1-4 / 6 / 12

Παρατηρήσεις

- A. Από τα κείμενα που σας δίνονται να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση των αποσπασμάτων: «Ὡστε τίνα χρή καλεῖν πολίτην...πολλάκις οὐκ ἔστι πολίτης», «Ὁ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν...ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν»
- B. Να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:
- B1.** Ο Αριστοτέλης στην προσπάθειά του να εξετάσει το περιεχόμενο της έννοιας «πολιτεία» θεωρεί απαραίτητο να μεταβεί αρχικά στη διερεύνηση της έννοιας «πόλις». Για ποιους λόγους το κάνει αυτό;
- B2.** Ποιο σχήμα λόγου χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης στο δεύτερο απόσπασμα («Ὁ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν...ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν») προκειμένου να διερευνήσει την έννοια του «πολίτη»; Ποια στοιχεία θεωρεί ότι είναι αναγκαία, αλλά όχι επαρκή για τον χαρακτηρισμό κάποιου ως « πολίτη»;
- B3.** Πώς ορίζουν οι προσωκρατικοί φιλόσοφοι Ηράκλειτος και Δημόκριτος την ευδαιμονία; Πώς επηρέασαν οι ορισμοί αυτοί τον Αριστοτέλη και τι ορίζει ο τελευταίος ως «ευδαιμονία»;
- B4.** Να εντοπίσετε στα κείμενα που σας δόθηκαν μία λέξη με την οποία να σχετίζεται ετυμολογικά η καθεμία από τις ακόλουθες: **συστατικό, παρακαταθήκη, σκεπτικιστής, τάγμα, οπή, άποικος, εμβόλιο, αρχείο, πολεομορφία, σχήμα.**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** «Επομένως, πρέπει να εξετάσουμε ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη και ποιος είναι ο πολίτης. Γιατί για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες· δεν υπάρχει δηλαδή μια γενική συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης· με άλλα λόγια κάποιος, ενώ είναι πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, συχνά δεν είναι πολίτης σε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα.»

«Ο πολίτης δεν είναι πολίτης με κριτήριο το ότι είναι εγκατεστημένος σε έναν συγκεκριμένο τόπο (γιατί και μέτοικοι και δούλοι μοιράζονται (με τους πολίτες) έναν κοινό τόπο), ούτε (είναι πολίτες) αυτοί που (από όλα τα πολιτικά δικαιώματα) έχουν μόνο το δικαίωμα να εμφανίζονται στο δικαστήριο και ως εναγόμενοι και ως ενάγοντες (γιατί το δικαίωμα αυτό το έχουν και όσοι μοιράζονται (έναν τόπο) χάρη σε ειδικές συμφωνίες)· ... Με την ακριβέστερη σημασία της λέξης με τίποτε άλλο δεν ορίζεται τόσο ο πολίτης παρά με τη συμμετοχή του στις δικαστικές λειτουργίες και στα αξιώματα. ... Τι είναι λοιπόν ο πολίτης, από αυτά γίνεται φανερό· σε όποιον δηλαδή υπάρχει η δυνατότητα να μετέχει στην πολιτική και δικαστική εξουσία λέμε ότι είναι πια πολίτης της συγκεκριμένης πόλης και πόλη από την άλλη είναι, για να το πούμε γενικά, το σύνολο από τέτοια άτομα, που είναι αρκετό για την εξασφάλιση της αυτάρκειας στη ζωή τους.»

- B1.** Όπως είναι γνωστό, ο Αριστοτέλης στα δύο πρώτα βιβλία των «Πολιτικῶν» του παρουσίασε θέματα σχετικά με την οικονομία, την οργάνωση της οικογένειας και εξέτασε κριτικά πολιτειακές μορφές θεωρητικών (του Πλάτωνα για παράδειγμα) και ιστορικών (π.χ. Σπάρτης, Κρήτης, Καρχηδόνας). Έρχεται τώρα στο Γ' βιβλίο να παρουσιάσει βασικές έννοιες όπως «πολίτης», «πόλη» και να καταλήξει (1288^α) λέγοντας: «ἐπεὶ δὲ τρεῖς φαιμέν εἶναι τὰς ὀρθὰς πολιτείας, τούτων δ' ἂν τῶν ἀρίστων (πολιτῶν) ἀναγκαῖον ἀρίστην εἶναι ὑπὸ οἰκονομουμένων». Όλα, λοιπόν, τα θεμελιώδη στοιχεία της πολιτικής φιλοσοφίας του Αριστοτέλη απαντώνται στο Γ' βιβλίο, όπως άλλωστε σημειώνει και ο W. Kullmann: «Στο βιβλίο αυτό διερευνώνται οι βασικές έννοιες του πολίτη, της πόλης, της πολιτικής αρετής και του τεχνίτη και εξετάζονται τα κυριότερα πολιτεύματα» (W. Kullmann, Η πολιτική σκέψη του Αριστοτέλη).

Ωστόσο, ο Αριστοτέλης για να διερευνήσει την έννοια «πολιτεία» κρίνει επιβεβλημένο, διατυπώνοντας ένα αφηρητικό ερώτημα, να εξετάσει πρωταρχικά την έννοια της «πόλεως», τόσο ως προς το γένος («τις ἐκάστη»), όσο και ως προς το είδος («ποία τις»). Οι λόγοι αυτοί παρατίθενται από τον ίδιο το φιλόσοφο.

Αρχικά, όπως ο ίδιος εξηγεί, υπάρχουν διαφορετικές γνώμες σχετικά με την ευθύνη στη λήψη και την υλοποίηση των αποφάσεων («Νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον»). Οι ἀμφισβητήσεις αυτές οφείλονταν στον γόνιμο και δημιουργικό προβληματισμό που αναπτυσσόταν στην αρχαία Ελλάδα, κυρίτερα στην Αθήνα του Περικλή, σχετικά με την οργάνωση και την καλή λειτουργία της πόλης. Έντονο ήταν το ενδιαφέρον των πολιτῶν, καθώς υπήρχε ριζωμένη η αντίληψη ότι η πόλη είναι αυτή που δύναται να εξασφαλίσει στον ἄνθρωπο την ἀπόλυτη ευδαιμονία και αυτάρκεια. Όπως, λοιπόν, επισημαίνει ο Σταγειρίτης, υπάρχουν κάποιοι που θεωρούν ότι ευθύνη για ὅ,τι συμβαίνει στην πόλη ἔχει το κράτος («οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν πρᾶξιν»...), δηλαδή ὅλοι οι πολίτες. Άλλοι, πάλι, υποστηρίζουν ότι η ευθύνη πρέπει να αποδίδεται στους ἐκάστοτε φορεῖς της εξουσίας, είτε μιλάμε για ολιγαρχικό πολίτευμα είτε για τυραννικό («οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον»). Ο Αριστοτέλης, εκφράζοντας αυτές τις απόψεις, σίγουρα θα εἶχε στον νου του το ιστορικό παράδειγμα της διένεξης Πλαταιῶν και Θηβαίων που καταγράφεται στο τρίτο βιβλίο των «Ἱστοριῶν» του Θουκυδίδη (III 62). Εκεί, μιλώντας ο ιστορικός για μία συγκεκριμένη διένεξη των Πλαταιῶν και των Θηβαίων, παρουσιάζει τους

πρώτους να κατηγορούν τους δεύτερους για «μηδισμό» κατά τους Περσικούς πολέμους και τους δεύτερους να απαντούν στη βαριά αυτή κατηγορία με τη φράση (§62): «δεν ήταν η ξύμπασα πόλις που έπραξε τοῦτο, ἀλλὰ ἡ δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν που τότε εἶχε τὰ πράγματα (= που τότε είχε την εξουσία στην πόλη)». Η «αμφισβήτηση» γίνεται ακόμα πιο έντονη και απτή όταν κάποια στιγμή αλλάζει σε ένα τόπο το καθεστώς: σε τέτοιες περιστάσεις δεν είναι καθόλου σπάνιο το νέο καθεστώς να μην αναγνωρίζει ούτε τις συμφωνίες που είχε συνάψει το προηγούμενο καθεστώς. Η δικαιολογία – εξήγηση που προβάλλεται τότε είναι ότι «τις συμφωνίες δεν τις έκανε η πόλις –εμείς θα λέγαμε το κράτος-, αλλά ο συγκεκριμένος, κατά τη συγκεκριμένη εκείνη εποχή, φορέας της εξουσίας». Το ιστορικό αυτό παράδειγμα αποδεικνύει περίτρανα τη διαχρονική νοοτροπία των πολιτών να επιρρίπτουν συνολικά και συλλογικά ευθύνες σε αυτούς που κατέχουν την εξουσία, για πράξεις συχνά δικής τους ευθύνης. Σίγουρα η νοοτροπία αυτή οξύνει το πρόβλημα, δημιουργεί εντάσεις και οπωσδήποτε δεν προωθεί λύσεις αλλά διαιώνιση των προβλημάτων.

Ο δεύτερος λόγος, για τον οποίο θα πρέπει να διερευνηθεί πρωταρχικά η λέξη «πόλις», είναι η σύνδεση αυτής με τον τρόπο δράσης των πολιτικών και των νομοθετών («τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὀρῶμεν τὴν πραγματείαν οὔσαν περὶ πόλιν»). Είναι, άλλωστε, απόλυτα λογικό και αναμενόμενο κάθε πολιτικός και νομοθέτης να στοχεύει στο «εὖ ζῆν» του συνόλου των πολιτών, στο ολικό συμφέρον της οργανωμένης κοινωνίας. Μόνο όταν ευημερεί το σύνολο μπορούμε να μιλάμε και για ατομική ευημερία.

Ο τρίτος και τελευταίος λόγος εντυπώνεται στη φράση «ἡ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις». Πολίτευμα δεν είναι παρά ο τρόπος που οι πολίτες κατοικούν σε μία πόλη. Είναι, δηλαδή, ένα οργανωτικό σύστημα που ρυθμίζει τις σχέσεις των κατοίκων. Ὅσον αφορά τη λέξη «τάξις», είναι φανερό ότι λέγεται κυρίως σε σχέση με την κατανομή της πολιτικής δύναμης. Αν, επομένως, θέλουμε να καταλάβουμε το συγκεκριμένο κάθε φορά τρόπο οργάνωσης των πολιτών, πρέπει πρώτα να καταλάβουμε τι είναι η «πόλις»: πιο συγκεκριμένα, να καταλάβουμε τι είναι η «πόλις», το κράτος, ανάλογα με το καθεστώς, τον τρόπο διακυβέρνησης που επικρατεί κάθε φορά.

- B2.** Προκειμένου να διερευνηθεί την έννοια του «πολίτη», ο Αριστοτέλης ξεκινά το δεύτερο απόσπασμα χρησιμοποιώντας το σχήμα «άρσης – θέσης». Αρχικά, τονίζει τα στοιχεία εκείνα που δεν επαρκούν για τον χαρακτηρισμό κάποιου ως «πολίτη» και έπειτα παρουσιάζει το ασφαλές στοιχείο προσδιορισμού του. Δύο, λοιπόν, είναι τα στοιχεία που σύμφωνα με το φιλόσοφο είναι αναγκαία, αλλά όχι επαρκή.

Το πρώτο αφορά στον τόπο κατοικίας («ὁ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστὶ»). Η θέση τού Αριστοτέλη είναι σαφής: δεν μπορεί να χαρακτηριστεί κάποιος «πολίτης» μόνο και μόνο επειδή μοιράζεται με άλλους έναν τόπο κατοικίας. Άλλωστε, στον ίδιο τόπο ενδέχεται να κατοικούν και άλλοι άνθρωποι που αποκλείονται, όμως, από το χαρακτηρισμό του «πολίτη», όπως ήταν οι μέτοικοι και οι δούλοι. «Μέτοικοι» ονομάζονταν οι μόνιμα εγκατεστημένοι στην Αθήνα ξένοι. Δεν είχαν περισσότερα πολιτικά δικαιώματα από τους άλλους ξένους, αλλά γίνονταν αποδεκτοί ως μέλη της κοινότητας. Πλήρωναν έναν ειδικό φόρο, το μετοίκιον (12 δραχμές οι άνδρες και 6 οι γυναίκες), διατρέχοντας τον κίνδυνο να γίνουν δούλοι, αν δεν ήταν συνεπείς σε αυτήν την υποχρέωσή τους. Ακόμη, πλήρωναν την «εισφορά», όπως, άλλωστε, και οι πλούσιοι Αθηναίοι πολίτες και, ενδεχομένως, ένα τέλος αγοράς, όταν ήθελαν να ασκήσουν κάποια εμπορική δραστηριότητα. Οι μέτοικοι τελούσαν υπό την εγγύηση κάποιου γνήσιου Αθηναίου πολίτη και ήταν πολυάριθμοι. Ασχολούνταν με τις πιο αποδοτικές επιχειρήσεις, αλλά αποκλείονταν από την ιδιοκτησία ακινήτων και την εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου. Μπορούσαν, όμως, να εργαστούν ως μισθωτοί, ως κεφαλαιούχοι εργοδότες και να πλουτίσουν ανεμπόδια. Βέβαια, δεν ανέρχονταν σε αξιώματα. Από την άλλη μεριά, οι δούλοι, επίσης, δεν ήταν «πολίτες». Θεωρούνταν μορφή ιδιοκτησίας («res»). Ήταν «ἔμψυχον κτῆμα», όπως αναφέρει ο ίδιος ο Αριστοτέλης σε άλλο σημείο των «Πολιτικῶν» του (Πολιτικά, 1253b 32), για να τεθούν σε ενέργεια τα άψυχα εργαλεία. Αποτελούσαν την πλειονότητα του αθηναϊκού πληθυσμού και εργάζονταν ως υπηρέτες σε αθηναϊκά σπίτια ή σε αγρούς, σε κρατικές υπηρεσίες ως δεσμοφύλακες, λογιστές, αστυνομικοί ή εργάτες. Οι μορφωμένοι δούλοι εργάζονταν ως παιδαγωγοί σε σπίτια πλουσίων Αθηναίων.

Το δεύτερο στοιχείο σχετίζεται με τη δυνατότητα κάποιου να εμφανίζεται στο δικαστήριο ως ενάγων ή εναγόμενος («οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε και δίκην ὑπέχουν και δικάζεσθαι»). Όπως λέει χαρακτηριστικά, κριτήριο προσδιορισμού κάποιου ως «πολίτη» δεν είναι η δυνατότητα που έχει να παρουσιάζεται κάποιος σε ένα δικαστήριο, είτε ως κατηγορος είτε ως κατηγορούμενος. Άλλωστε, όπως προσθέτει, μπορεί κάποιος να αποκτήσει αυτήν τη δυνατότητα μετά από κάποια ειδική συμφωνία ή νομοθετική τροποποίηση. Σε άλλο κεφάλαιο, ο Αριστοτέλης κάνει λόγο για τα «σύμβολα», λέγοντας: «καὶ γὰρ ἂν Τυρρηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι, καὶ πάντες οἷς ἔστι σύμβολα πρὸς ἀλλήλους, ὡς μιᾶς ἂν πολιτῆας τάξεως ἦσαν· εἰσὶ γοῦν αὐτοῖς συνθήκαι περὶ τῶν εἰσαγωγίμων καὶ σύμβολα περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ γραφαὶ περὶ συμμαχίας» (Αριστοτέλους, Πολιτικά, 1280a). Οι Τυρρηνοί, δηλαδή, και οι Καρχηδόνιοι ενώνονται με συμφωνίες εμπορικές και στρατιωτικές, αλλά αυτό δεν ήταν αρκετό για να θεωρηθούν ότι ανήκουν στην ίδια πολιτική κοινωνία. Όμως, η νομοθεσία προστατεύει τις εμπορικές και οικονομικές συμφωνίες, οι οποίες έχουν συναφθεί ανάμεσα σε πόλεις και επιτρέπουν σε κάποιον να παρουσιαστεί, αν χρειαστεί, ως διάδικος στο δικαστήριο, αν και δεν είναι πολίτης της συγκεκριμένης πόλης.

B3. Σχολικό βιβλίο, σελ. 152 «Είμαστε από την άλλη σε θέση ... με τους κανόνες της τέλει αρετής»

B4.

συστατικό:	συνεστώτων
παρακαταθήκη:	νομοθέτου
σκεπτικιστής:	σκεπτέον
τάγμα:	τάξις
οπή:	ἰδεῖν
ἀποικος:	οἰκεῖν
εμβόλιο:	συμβόλων
αρχεῖο:	ἀρχῆς
πολεομορφία:	πόλεως
σχῆμα:	μετέχοντες

ΕΝΑ
Φροντιστηριακός Όμιλος